

Könyvekről

Abe, Horst Rudolf: *Die Erfurter medizinische Fakultät in den Jahren 1392–1524. Beiträge zur Geschichte der Universität Erfurt (1392–1816)*. Hrsg. vom Rektor der Medizinischen Akademie Erfurt, Heft 17 (1973/74). Leipzig, J. A. Barth, 1974. 259 S.

Közép-Európa egyik legrégebbi oktatási intézménye, az 1392-ben alapított erfurti egyetem orvosi karának első nagy korszakát mutatja be a szerző fenti könyvében. A mű első fejezetében kiindulásként és általános tájékoztatásként rövid, vázlatos áttekintést nyújt a kor orvostudományáról, a tudományos diszciplínák helyzetének átalakulásáról, a skolasztikának és a humanizmusnak az orvostudományra gyakorolt hatásáról.

A skolasztikus oktatási koncepció szerint az orvosi karnak létrejötte után még jó ideig alárendelt helyzete volt az erfurti egyetemen, ami kifejezésre jutott a hallgatók csekély létszámában, a rossznak mondható tanári ellátottságban és a saját épületek (kollégium, auditorium) hiányában. A fakultás történetének átfogó rajza mellett Abe könyve érdekes adatokat szolgáltat a tanárok anyagi-szociális helyzetéről, a képzésmód menetéről, a tananyag alakulásáról, az egyetemi fokozatok megszerzésének feltételeiről és módjáról. Egy nagyobb fejezet részletesen ismerteti az Egyetem hallgatóiból kikerült szerzők orvosi tárgyú irodalmi munkásságát és műveit. Erfurtban Helius Eobanus Hesus volt az első, aki humanista szemléletű műveivel kísérletet tett arra, hogy kijelölje az orvostudomány új, a megváltozott viszonyoknak megfelelő helyét, és hozzájárult ahhoz, hogy az orvostudomány kiszabaduljon a teológiai gondolkodás bűvköréből.

A könyv utolsó fejezete az erfurti orvosi kar legjelentősebb reprezentánsait mutatja be. Életrajzi adataikból, munkásságuk ismertetéséből kirajzolódik, milyen döntő külföldi hatásokkal számolhatunk az orvosi kar életében. Az egyetem alapítását követő időszakban a prágai és a bécsi egyetem hatása volt jelentős, részben a nürnbergi származású Hermann Lurcz személye által, aki, mint ismeretes, Magyarországon, a pécsi egyetemen kezdte valószínűleg tanári pályafutását. Prágai és bécsi működése után Lurcz Erfurtba helyezte át székhelyét, és Nicolaus Hunleaven barátjaként és volt tanáraként bizonyára ő is részt vett az egyetemi statutumok kidolgozásában. Rövid ideig tartó párizsi orientáció után, Conradus Echardival kezdődik a padovai egyetemhez való igazodás (1426–1505 között), majd intenzívebbé válik az olasz befolyás a ferrarai kapcsolatok (1456–1521) megerősödésével. A két leghíresebb és leghaladóbb

itáliai oktatási centrumhoz való igazodás következtében az erfurti orvosi kar jelentősen elősegítette Németországban a humanizmus befogadását.

Abe elmélyült kutatásokon alapuló könyve hasznos olvasmány nemcsak az orvostörténészeknek, hanem a fenti kor művelődéstörténetével foglalkozó egyéb szakágak kutatóinak is. Az érdekes és olvasmányos könyvet sok kép díszíti, függeléként az orvoskari dékánok és az egyetem orvosrektorainak jegyzéke, valamint gazdag hivatkozási jegyzék egészíti ki, és névmutató könnyíti meg használatát.

T. Pajorin Klára

Ayers, Gwendolyne M.: *England's First State Hospitals and the Metropolitan Asylums Board, 1867–1930*. London, Wellcome Institute for the History of Medicine, 1971. 370 p.

A könyv szerzője szociológus; munkája megírására az ösztönözte, hogy az angol orvostörténeti kutatás kissé elhanyagolta a 19. századi, állami alapítású, szegény betegek részére létesített kórházak, intézmények történetének alapos feldolgozását. Az ilyen jellegű kórházak létesítését 1867-ben rendeletileg szabályozták, s a munka, amely egyébként a szerző bölcsészdoktori értekezése, azért öleli fel az 1867–1930-as évek időszakát, mivel ez a periódus egyúttal a „Metropolitan Asylums Board” nevű kórházi testület működési ideje is; Anglia első ilyen jellegű kórházi szervezete, s történetének követése képet ad arról, hogyan jutott érvényre az angol közkórházügy központi irányításának elve.

Bár úgy tűnik, hogy a testület csak az elmebetegek kórházi ápolását igyekezett megoldani, valójában intézményeiben kezelték lázas és járványos betegségben szenvedőket is, sőt működésük első három évtizedében talán a legtöbbet a lázas, járványos betegségben szenvedőkért tettek, a krónikus elmebetegek gondozása mellett. Tevékenységük annál inkább dicsőretet érdemel, mivel meg kellett vívniuk harcukat a társadalmi közönyösséggel és a szűklátókörű állami bürokráciával is.

A szerző megismertet bennünket a testület (MAB) szerkezetével, munkájával, személyzetével, közli a költségvetési adatokat, majd az egyes kórházak, intézmények múltjába is betekinthetünk, különösen századunk első három évtizede alatt. Ekkor már az említett kórformákon kívül intenzíven foglalkoztak a nemi betegségekkel, a tuberkulózissal; kidolgozták e betegségek szervezett leküzdésének feltételeit; finomították a gyerekgondozást, igyekeztek gondoskodni a kallódó fiatalokról, majd a háborús menekültekről. 1930-ra a szervezetnek 24 ezer ágyas kórházrendszere volt.

A tanulmány szerzője munkája megírásakor az egyesület hivatalos iratanyagára támaszkodott; nagy segítségére voltak a folyamatosan, kéthetenként tartott bizottsági ülések jegyzőkönyvei, melyeket 63 éven át vezettek. 1886-tól évi jelentéseket is adtak ki; ezek anyagát is felhasználta.

Az értékes munkát függelékek egészítik ki: ezek tartalmazzák a társaság szervezeti felépítését, a kórházak építészeti adatait, a kórházi jelentéseket, a társaság pénzügyeit. A felhasznált anyag bibliográfiáján kívül közli a társulat évi jelentéseiben publikált orvosi cikkek adatait, tárgykörökre bontva. A tárgy- és névmutató után jól válogatott képanyag teszi még szemléletesebbé a könyvet, melynek nyomdai kivitele is kifogástalan.

R. Harkó Viola